

Knjiga je le knjiga

Miran Hladnik

»Knjiga je le knjiga«

Miran Hladnik

Za elektronsko knjigo

- V predavanju bom prelistal nahajališča slovenskih e-knjig,
- naštel najvztrajnejše ugovore proti e-knjigi in
- opozoril na primerjalne prednosti digitalnih spletno dostopnih knjižnih informacij.

Svetovna knjižna zaloga

- 1971 digitalizacijski projekt Gutenberg (Michael Hart)
- na svetu je 75 mio knjig, od tega 25 mio v javni lasti
- 10 mio knjig je že pospleteno: 8 mio Google, 1,3 mio Internet Archive
- Američani so digitalizirali Valentina Vodnika, Stanka Vraza, Franca Miklošiča, Kopitarjev Glagolit, Antona Murka, Antona Martina Slomška itd.

Slovenska knjižna zaloga

- 3,8 mio enot v Cobissu, od tega 600.000 knjig v slovenščini. V e-dostopu 1 % (prednjačijo diplomska dela, magisteriji, doktorati)
- dLib ima 400.000 zapisov (~ 10 % Cobissove zaloge): 1000 knjig, 800 disertacij, 17.000 znanstvenih člankov; 11 mio obiska letno
- slovensko pospleteno leposlovje (~ 2000 enot) bo šele treba vpisati v Cobiss

Zaloga slovenskega leposlovja

- kmečka povest 7,7 mio besed do 1945
- zgodovinska povest 26 mio besed
- korpus Nova beseda 12 mio besed
- korpus Fida 21,5 mio besed
- leposlovnih knjig v Cobissu ~ 25.000
- vsega leposlovja 300-600 mio besed
- v digitalni obliki 30-60 mio besed leposlovja
(= 10 % vsega oz. 50 % prosto dostopnih del)

Slovensko leposlovje na spletu

- [Zbirka slovenskih leposlovnih besedil](#) (Miran Hladnik 1995)
- [Nova beseda](#) (Primož Jakopin 2000)
- [BeSEDA](#) (Franko Luin 2001)
- [dLib](#) (Digitalna knjižnica Slovenije 2005)
- [Slovenska leposlovna klasika](#) (Wikivir 2006)
- TraDok (Erich Prunč, nemške knjige v slovenščini, 2004-08)
- [Google Knjige](#) in [Archive.org](#)
- Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva ([e-ZISS](#): Brižinski spomeniki, Škofjeloški pasijon, Anton Podbevšek, Izidor Cankar, Alojz Gradnik, pridige Antona Martina Slomška in korespondenca Žiga Zoisa; od 2004)

Sodobna književnost na spletu

- Locutio, Pesnik.net, Spletno pero
- Jaka Železnikar
- Rudi Šeligo, Janez Menart, Alojz Gradnik
- Boris Pahor
- Miha Mazzini
- Ivan Sivec, Marijan Pušavec, Valentin Cundrič, Milan Lipovec, Tomaž Iskra, Sonja Koranter, Jože in Zlata Volarič ...
- Wikivir: mladinska dela Svetlane Makarovič, Vinka Möderndorferja, Vitana Mala ... (projekt študentov PeF v Ljubljani)

Pro in kontra

- Prava knjiga je le tiskana knjiga, ker na njej sloni naša kultura.
- Tisk je najzanesljivejši način **ohranjanja** informacij.
- Branje na zaslonu ni udobno in ni zdravo.
- Natisnjena knjiga je le stranski proizvod procesa, ki ne potrebuje papirja.
- Tisk ni optimalen način za **širjenje** informacij.
- Branje tiskovin je zdravju škodljivo.
- Tisk je neekološki (e-knjiga = eko-knjiga).
- Tisk je dražji.
- Črk na papirju ni mogoče povečati.

Pro in kontra

- Verodostojna informacija je le tiskana informacija.
- Tisk ohranja avtorjevo avtoriteto, od bralca pričakuje spoštljiv odnos.
- Če že druge knjige ne, so pa vsaj leposlovne užitne samo v tiskani obliki.
- Natisnjene napake je težko odpravljati.
- Verodostojno je samo tisto, kar lahko preverimo na internetu.
- Avtorska avtoriteta hromi kreativno recepcijo.
- Že v 16. stol. so se knjige bolj poslušale kot brale, v 19. stol. je bila primarna revialna objava, branje e-knjig skokovito narašča.

Slovenska literarna klasika

- Obvezno šolsko berilo Tavčarjeva Visoška kronika ima 5400-7600 v Cobissu registriranih izposoj, kar pomeni, da si pribl. 10.000 dijakov roman izposodi v šolski knjižnici oz. ga prebere na zaslonu (ali pa ga ne prebere).

Kljub temu: tiskana knjiga ne bo nikoli umrla

- Seveda ne bo umrla, saj z izumom avtomobila tudi nismo nehali uporabljati nog in po izumu tipkovnice nismo pokurili vseh svinčnikov. Vendar je njena civilizacijska vloga že zdaj marginalizirana. Tiskana knjiga postaja butični estetski objekt in zbirateljski artikel za bibliofile.

Rastoča knjiga

Spomenike postavljamo običajno mrtvim ljudem in rečem.

Civilizacijske pridobitve

- Biti informiran/izobražen in sodelovati v kulturi = osnovna človekova pravica
- Knjiga kot intelektualna lastnina
 - > knjiga kot kulturno dobro;
 - e-knjiga uveljavlja nehierarhičen, emancipatoričen in sodelovalni odnos
- Koncept prostega dostopa in zastonjskosti
- Knjiga kot fetiš in predmet kulturnega rituala
 - > knjiga kot vsakdanje kulturno dejstvo
- Knjiga > knjiga

Ovire e-knjigi

- **Inertnost posameznikov** (avtorski narcizem), **inštitucij** (“ugledne založbe”) **in držav** (davek na e-knjigo)
- **Založniški monopolizem** (Založniki grozijo knjižnicam, *Delo* 3. nov. 2010)
- **Avtorska zakonodaja** (honorar za e-knjigo je 2,5-krat večji, zato se založnikom ne izplača)
- **(Tehnologija** je vsak dan manjša ovira)

Elektronska knjiga ni problem bralca, ampak problem producentov in distributerjev, ki oklevajo z vpeljavo novih poslovnih modelov.

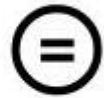
Krasni novi svet, tokrat brez ironije

- Licenca creative commons

- Priznavanje avtorstva
 - (Ne)komercialna raba
 - Pravica/prepoved predelave
- Distribuirana kooperativna omrežna produkcija znanja

Elektronska knjiga ne spodkopava temeljev naše kulture, ampak šele omogoča njen razvoj in večja družbeno blaginjo.

Literatura

M. Hladnik: http://lit.ijs.si/hlad_bib.html

- [Zakaj selitev Alojza Gradnika s papirja na zaslon](#). *Znanstvene izdaje in elektronski medij*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2005 (Studia litteraria). 91–99.
- -- [Slovene Language, Literature and Culture on the Internet](#). 33. *ABDOS Tagung, Kiel*. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz, 2005. 54–58.
- -- Sodobna slovenska literatura in elektronski viri. *Almanah Svetovni dnevi slovenske literature*. Ljubljana: FF, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 2006. 20–23.
- -- [Slovene student projects in Wikipedia and Wikisource](#). 20. dec. 2008.
- -- [Infrastruktura slovenistične literarne vede](#). *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*. 2009.
- -- [Za elektronsko knjigo](#). *Šolska knjižnica* 19/2–3 (2009). 126–33.
- -- Ob svetovnem dnevu knjige in avtorskih pravic 23. aprila 2010.
- -- [Teža spletne slovenistične literarne vede](#). Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov, Ljubljana, 28. okt. 2010.